

ків санітарно-технічних систем і устаткування, електрозварників ручного зварювання, операторів комп'ютерного набору, касирів торговельного залу, машиністів холодильних установок, електромонтерів із ремонту та обслуговування електроустаткування [4].

На базі 11 класів молодь, яка вступає до "Одеського центру професійно-технічної освіти" може отримати одну з цих запропонованих спеціальностей всього за 1 рік (термін) навчання. Учні забезпечуються стипендією, іногородні – гуртожитком. За всіма спеціальностями проводиться курсова підготовка. Варто також зазначити, що роки навчання входять у трудовий стаж.

Випускнику "Одеський центр професійно-технічної освіти", який успішно пройшов кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень "кваліфікований робітник" із набутої професії відповідного розряду (категорії). Випускникам, що закінчили курс навчання в акредитованому вищому професійному училищі або центрі професійно-технічної освіти певного рівня акредитації, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень "молодший спеціаліст".

Таким чином, на прикладі "Одеського центру професійно-технічної освіти" можемо простежити неперервність у професійно-технічній освіті України, її невпинний розвиток і прилаштування до умов часу. Усі ці спеціальності сьогодні на ринку праці користуються значним попитом. Проте у свідомості батьків вибір такого навчального закладу для своєї дитини чомусь залишається непростим, тому подолання уяви про робітничу спеціальність як про спеціальність "другого сорту" на сьогодні залишається основною проблемою.

Список використаної літератури

1. Одеський центр професійно-технічної освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу : profosvita.od.ua.
2. Освіта в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.osvita.com.ua>.
3. Профессионально-техническое образование [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://enic.in.ua/index.php/ru/sistema-obrazovania/professionalno-tehnicheskoe-obrazovanie>.
4. Профессионально-техническое образование в Одессе [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://obrazovanie.odessa.ua>.

Ольга Кітова

СУСПІЛЬНО КОРИСНА ПРАЦЯ – ОСНОВА ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ ДО МАЙБУТНЬОЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Різке збільшення обсягу суспільного виробництва, поява нових видів техніки та сучасних технологій на початку XXI ст. обумовлюють потребу у трудових кадрах, здібних до практичної діяльності в соціумі та виробництві. Отже, одним із завдань освіти є створення суспільних і виробничих відносин саме в школі, яке неможливе без залучення учнів до суспільно корисної праці. Бо саме праця, як визначив В. Сидоренко, є найзагальнішим способом входження людей у ділові, економічні, моральні взаємини з суспільством, колективами та окремими особами [5]. Так, аналіз процесу історичного розвитку суспільства, стверджував науковець, доводить, що його основою є праця – свідомо, доцільна діяльність людини, спрямована на створення життєвих благ, необхідних для задоволення власних потреб і потреб суспільства. Саме завдяки праці людина змінює і саму себе: розвиває свої здібності до праці, збагачує знання, розширює можливості їх використання.

Провідні ідеї щодо виховного значення суспільно корисної праці було викладено в роботах А. Макаренка, С. Шацького, І. Ткаченка, О. Захаренка, В. Сухомлинського та багатьох інших. Д. Тхоржевський суспільно корисну продуктивну працю учнів визначив мотиваційною основою навчання, умовою розширення і закріплення знань, що підтверджує їх доцільність і забезпечує дієвість поглядів та переконань, сприяє до-

сягненню єдності світогляду та повсякденної практичної поведінки [6]. А. Бойко розглядала працю як найважливіший виховний засіб, який сприяє розвитку творчих здібностей сучасних школярів [1].

Організації суспільно корисної продуктивної праці учнів присвячено дисертаційні дослідження вітчизняних учених В. Бурдуна, В. Макарчук, О. Максимчук, А. Пашинського, С. Ткачука та ін.

Важливою основою освітнього процесу та навчання, яке починається з діяльності в реальних соціальних ситуаціях, виступає праця в мережі продуктивних шкіл Європи. Особливості їх роботи були висвітлені німецькими педагогами І. Бьомом та Й. Шнейдером.

Отже, **метою даної статті** є висвітлення значення суспільно корисної праці у підготовці молоді до майбутньої трудової діяльності.

Ще в другій половині ХХ ст. П. Ставський у статті «Поєднання навчання з продуктивною працею як проблема педагогіки» (1960) показав, що з педагогічної точки зору суспільно корисна праця учнів має три аспекти, а саме: праця як засіб надбання практичних навичок і вмінь, як джерело пізнання, його складова частина та як вагомий чинник морального розвитку учнів.

У «Педагогічній енциклопедії» за ред. І. Каірова (1966) визначається, що виховне значення праці учнів полягає не тільки в тому, що і як вони роблять, а й у тому, на що спрямовано результат їх праці. І залежно від цієї ознаки, виокремлено три види суспільно корисної праці учнів:

1) праця, результат якої потрібен усьому колективу: прибирання шкільних приміщень, ремонт меблів, виготовлення обладнання для кабінетів, упорядкування пришкольських ділянок та ін.;

2) праця, результат якої потрібен для іншого колективу: шефство над дитячим садком, участь у впорядкуванні районів міста та ін.;

3) праця, результат якої потрібен для всього суспільства – виробництво товарної продукції.

Саме суспільно корисна праця була важливим елементом морального, розумового й естетичного виховання та основою системи навчання, яке забезпечувало практичну підготовку молоді до участі в суспільному виробництві у Павлівській школі, яку очолював В. Сухомлинський.

Вивчення педагогічної спадщини І. Ткаченка довело, що у практиці організації продуктивної праці він виокремлював два важливі її аспекти: усвідомлення взаємозв'язку людини з природою (особистісна сторона праці, у якій проявляються індивідуальні нахили, творчість, майстерність) та створення матеріальних цінностей для суспільства (суспільна сторона продуктивної праці).

Саме залучення учнів до різних видів праці, як визначає А. Бойко [1], сприяє формуванню особистісних якостей, умінь і навичок, необхідних для виконання певних, згідно з віком, трудових завдань, що забезпечує виховання волі, характеру та відповідальності, правильне уявлення про приватну та суспільну власність, стимулює потребу економічних знань. Це розвиває такі риси характеру, як добросовісність, обов'язковість, точність, самостійність, ініціативність, на основі яких досягається свідома дисципліна.

Отже, залучення учнів до суспільно корисної праці є важливою складовою трудового виховання, особливе значення якого нині, на думку А. Бойко, полягає в піднесенні праці до творчості. Умовою забезпечення творчого ставлення до праці визначено тісне поєднання теоретичних положень про трудове виховання з реальною участю школярів у суспільно корисній продуктивній праці. Основою цього є забезпечення в навчально-виховному закладі політехнічної освіти [1]. Багатокomпонентність і різновекторність проблеми теорії й практики реалізації ідеї політехнізму розкрила у своєму дослідженні Л. Семеновська (2013), розглядаючи політехнічну освіту як процес і результат оволодіння учнями політехнічними знаннями про головні галузі й наукові принципи виробництва, засвоєння ними загальнотрудових і загальнотехнічних практичних умінь і навичок [4].

Бачення проблеми підготовки молоді до майбутньої трудової діяльності засобами суспільно корисної праці нерозривно від процесу виробництва спостерігається у дослідженнях вітчизняного вченого В. Мадзігона. Він обґрунтував та довів, що саме наукова організація навчального виробництва на політехнічній основі сприяє всебічному й гармонійному розвитку особистості та її соціалізації в суспільстві за умов відповідності змісту праці учнів та її організації педагогічним вимогам, серед яких виокремив:

- усвідомлення учнем трудового завдання та його суспільного значення;
- відповідність праці віковим та індивідуальним особливостям учнів;
- безпека різних видів дитячої праці;
- моделювання та максимальне наближення праці дітей до праці дорослих (моделювання реальних виробничих ситуацій);
- економічна доцільність (госпрозрахунок);
- наступність складності трудових завдань (систематичність);
- чергування фізичної та розумової праці;
- політехнічний та профорієнтаційний характер різних видів трудових завдань;
- організація творчого характеру праці на принципах самоврядування, колективної відповідальності та навчально-трудового змагання з урахуванням досягнень трудових колективів базових підприємств та новаторів виробництва;
- підвищення моральної основи, суспільної ваги та ідейної спрямованості трудової діяльності;
- завершеність та позитивна результативність трудових завдань;
- поєднання загальної продуктивної праці з навчанням [3, с. 160].

Отже, акцентуючи увагу на необхідності всебічного й гармонійного розвитку молоді та наукової організації навчального виробництва на політехнічній основі, шляхом вирішення цієї проблеми В. Мадзігон вважає запровадження продуктивної трудової педагогіки, яка забезпечить підготовку молоді до оволодіння системою вправ і навичок самостійної праці. Продуктивну трудову підготовку він визначив як науку про політехнічні закономірності та педагогічно доцільні технології поєднання навчання з продуктивною працею, де головні принципи всіх процесів виробництва та засобів праці є умовою наповнення змісту освіти як матеріальної, так і духовної основи суспільства й особистості [3, с. 7]. Саме таке розуміння завдання освіти, за твердженням науковця, сприятиме введенню в процес освіти його кінцевої мети – соціальної адаптації старшокласників до життя засобами їх підготовки до активної участі в реальній продуктивній праці.

З метою підготовки молоді до майбутньої трудової діяльності ще у 80-х роках ХХ ст. в одній з Нью-Йоркських шкіл було запроваджено освітню програму «Місто – як школа», основою якої була праця старшокласників на конкретних робочих місцях у місті. Дещо пізніше значення суспільно корисної праці в освітньому процесі було висвітлено у принципах продуктивного навчання німецькими педагогами І. Бьомом та Й. Шнейдером [2]. А саме: від практики до теорії, від виробничої активності – до розвитку й навчання, від «виробничої майстерні» – до «навчальної майстерні» тощо. Поряд з цим, визнаючи «продуктивне навчання» однією з ефективних освітніх технологій, її навчальним аспектом визначено діяльнісний – включення учнів у регулярні та інноваційні професійні ситуації, до діяльності в ділових колах або в школі, яка сама може стати фірмою чи заводом.

Таким чином, залучення учнів до різних видів суспільно корисної праці є основою підготовки молоді до майбутньої трудової діяльності та важливою складовою трудового виховання, яке сприяє всебічному та гармонійному розвитку особистості. Поряд з цим, саме залучення молоді до праці дає можливість ознайомити її з системою культурних цінностей, норм і правил, які накопичено людством у виробництві, сприяє вираженню себе як його суб'єкта та є умовою адаптації та підготовки до життя в певному соціально-економічному оточенні. Умовами цього є дотримання педагогічних норм організації суспільно корисної праці учнів як складової навчального виробництва у школі; забезпечення політехнічної освіти в навчальному закладі; запровадження продуктивної трудової педагогіки, як навчальної технології, яка є основою підготовки молоді до майбутньої трудової діяльності.

Список використаної літератури

1. *Бойко А.* Виховання творчого ставлення до праці в контексті освітньої галузі “Технології” / А. Бойко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – № 6. – С. 4–6.
2. *Кітова О.* Продуктивне навчання у поглядах німецьких педагогів І. Бьома та Й. Шнейдера / О. Кітова // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / Донбаський держ. пед. ун-т. – Слов’янськ : ДДПУ, 2013. – Вип. LXI – С. 330–338.
3. *Мадзигон В. Н.* Продуктивная педагогика: политехнические основы соединения обучения с производительным трудом / В. Н. Мадзигон. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 358 с.
4. *Семеновська Л. А.* Ідея політехнізму в шкільній освіті України (XX століття) : монографія / Л. А. Семеновська. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2012. – 344 с.
5. *Сидоренко В.* Праця людини як необхідний елемент виробництва / В. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2011. – № 1. – С. 32–36.
6. *Тхоржевський Д.* Яким має бути зміст освітньої галузі “Технології” / Д. Тхоржевський // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2000. – № 3. – С. 7–10.

Оксана Юхно

СТАНОВЛЕННЯ ВИЩОЇ ПОЛІТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ПОШУК НОВИХ ПАРАДИГМ (КІНЕЦЬ XVIII – XIX СТ.)

У 18-му столітті під впливом Просвітництва і революцій був сформований широкий спектр професійних технічних навчальних закладів по всій континентальній Європі. Однак між навчальними закладами не існувало взаємоузгодженості та прямого зв’язку, так як окремі установи відповідали різним соціальним групам. Технічна освіта для простих людей була в рамках нещодавно створених індустріальних шкіл. Вищі навчальні заклади, такі як лицарські, військові, будівельні та гірничі академії були в першу чергу доступні для великої буржуазії та дворянства.

У 1794 р. група вчених та інженерів, яку очолював великий математик Гаспар Монж, створила інженерний навчальний заклад нового типу. Його назвали Політехнічною школою (ця назва збереглась за ним і по теперішній час). За своєю організаційною структурою нова школа відрізнялась від тих навчальних закладів, яким вона прийшла на зміну. Усі старі привілеї були скасовані, і право вступу до школи отримали всі, незалежно від свого соціального походження. Для того, щоб відбрати кращих, були введені конкурсні вступні іспити (цей метод відбору зберігся й до наших днів) [3, с. 204].

У створенні школи брали участь багато вчених і професорів, які бажали займатись педагогічною роботою. Система викладання в новій школі, розроблена Монжем, істотно відрізнялась від старої. У навчальних закладах старого типу не існувало єдиних вимог до студентів, не проводилися загальні лекції для великих груп учнів. Методика викладання носила характер ремісничого навчання, оскільки справа зводилася до того, що інженери-практики пояснювали окремим студентам (або невеликим їхнім групам), як потрібно проектувати й зводити той чи інший тип споруд. Якщо при цьому виникала необхідність у повідомленні студентам яких-небудь незнайомих їм теоретичних відомостей з математики або механіки, то це доручалося зробити професору технічних наук або ж одному зі студентів з числа кращих, що виявили здібності у вивченні математики. Ніяких загальних лекцій з таких основних наук, як математика, механіка й фізика у цих старих навчальних закладах не читалося [3, с. 204].

Розпорядок роботи в новій школі здійснювався так. Було встановлено, що різні галузі техніки вимагають однакової для всіх студентів підготовки з таких загальних основних наук, як математика, механіка, фізика й хімія. Було визнано також, що якщо студент отримує гарну підготовку з цих основних наук, то йому полегшується й засвоєння необхідних надалі знань у будь-якій спеціальній галузі. Відповідно до цього загального принципу перші два роки виконання навчальної програми присвячувалися винятково основним наукам, на третьому ж році навчання проходили стислі